

ЧЕТВРТИ КОНГРЕС МЕЂУНАРОДНОГ УДРУЖЕЊА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА. — У времену од 16 до 21 септембра т.г. одржан је у Риму Четврти конгрес Међународног удружења политичких наука. Конгресу је присуствовало преко 600 делегата међу којима су преовлађивали професори политичких наука и уставног права, политички теоретичари и писци. Следеће земље биле су заступљене: Француска, СССР, Енглеска, САД, Индија, Пољска, Шведска, Канада, Финска, Немачка, Италија, Југославија, Јапан, Аргентина, Аустралија, Аустрија, Белгија, Бразилија, Цејлон, Куба, Египат, Грчка, Израел, Холандија, Норвешка, Швајцарска, Либан и Филипини.

Конгрес је имао на дневном реду теме: 1. Однос теорије и праксе у политичким наукама — главни референт проф. Јован Ђорђевић из Југославије; 2. Локална самоуправа и децентрализација — главни референт проф. Х. Мадик (H. Maddick) из Енглеске; 3. Однос између законодавне и извршне власти — референт проф. Ж. Ведел (G. Vedel) из Француске; 4. Јавна контрола национализованих предузећа и других јавних предузећа — референт проф. Ф. Вито (F. Vito) из Италије; 5. Међународни конфликти — референт Ж. Фремон (J. Freymond) из Швајцарске; 6. Интересне групе — референт Х.В. Ерман (H.W. Ehrmann) из САД.

За све ове теме, поред главног реферата, припремљени су и раздати учесницима многобројни „национални реферат“. Свака тема је имала најмање 10 националних реферата а о односу теорије и праксе политичких наука, о односу законодавне извршне власти и о контроли јавних предузећа поднето је преко 20 националних реферата.

Конгрес је, поред остварања коме су присуствовали Претседник Републике Италије и чланови италијанске владе, претставници Уједињених нација и УНЕСКО, стварно радио само у оквиру комисија које су се бавиле једном од тема Конгреса. Учесће делегата у дискусијама било је знатно и живо. Појединци су бранили своје ставове и многобројна спорна питања теорије и политичких односа долазила су до израза у академској форми. На Конгресу је преовлађивао дух сарадње и толеранције туђих мишљења, мада су поједини учесници често оштро нападали гледишта са којима се нису слагали.

У оквиру теме о односу теорије и праксе изложена су гледишта која значе допринос продубљивању овог врло сложеног проблема који засеца у све друштвене науке и чији је филозофски значај несумњив. Највећи број дискутаната се усредредио на испитивање односа између теориских и емпиричких метода, а посебно на значај материјалистичке дијалектике за усавршавање метода политичких наука. Иако је било појединих мишљења да је марксистички метод „сувише апстрактан“ или „сувише нормативан“, и да, према томе, не може дати теориску основу политичких наука, већина делегата је прихватила, у овом или оном облику, тезу главног референта да материјалистичка дијалектика отвара широке могућности за прелажење из емпиричке у синтетичку фазу у развиту политичких наука. То гледиште су заступали не само претставници СССР и Пољске, нарочито политички социолози и филозофи Рус Константинов и Пољак Шаф, већ и поједини научници из других земаља, Ч. Ропсон (Ch. Robson) из САД, Диверже (Duverger) из Француске, Рис (Rees) из Енглеске, Хекчер (Heckscher) из Шведске и др.

Тема о односу између законодавне и извршне власти дала је прилике да се изложе постојећи режими који регулишу ово пита-

ње у разним земљама. Она је сакупила прилично богатство материјала, погледа и оцена и тиме је проширила материјале које садржи посебни број публикације УНЕСКО *Међународни билтен друштвених наука* који је посвећен „Положају и улози извршне власти“ (број од јуна 1958). Основни утисак и закључак ове дискусије је био да су класична правила парламентарног режима о односу законодавне и извршне власти претрпела битне промене чак и у земљама које се проглашавају за парламентарне демократије. Релативна слабост ових дискусија је одсуство социолошких и политичких анализа а усредсређеност на уставним режимима и техничким питањима. Запажена је била интервенција професора Макса Шнудерла и Јована Стефановића који су третирали ову тему с гледишта процеса деетатизације и друштвеног самоуправљања у Југославији.

Тема о локалној самоуправи и децентрализацији је стављена на дневни ред Конгреса у споразуму са Уједињеним нацијама. Уједињене нације су ангажовале Међународно удружење за политичке науке да изради један елаборат о проблемима, схватањима и политици у вези са локалном самоуправом и децентрализацијом у мање развијеним земљама света. Да би се до овог елабората дошло, створен је четворогодишњи план истраживања у шест одабраних земаља на разним континентима света. Југославија је једна од тих земаља. Дискусија на конгресу је имала за сврху да уведе у остварење овога плана проучавања и то на бази мишљења и искустава земаља које имају дужу традицију локалне самоуправе, као што су Енглеска, Шведска и САД, и оних земаља које се данас одлучно оријентишу не само на обнову демократске самоуправе него и на тражење нових форми ове самоуправе, као што је то случај са нашом земљом између осталих. Овај почетни и прилично сложени задатак, који је намењен претресању ове теме на Конгресу, довео је до извесних непотпуности па и нејасноћа у постављању и решавању проблема. На то је утицао и прилично формалистичко деструктивни и традиционални метод који су примељивали поједини референти и дискусанти. Оријентацију за социолошко-политичке анализе о локалној самоупра у Југославији дао је југословенски делегат др. Т. Вратуша, чија је интервенција била не само запажена већ и поздрављена као метод који може више да допринесе да се дође до корисних резултата. У дискусији је учествовао и проф. Х. Чемерлић.

Контрола јавних предузећа је углавном дала прилике многобројним референтима и учесницима у дискусији да прикажу политички и правни режим ове контроле у њиховим земљама. Поред тога у дискусији је постојала и амбиција да се изврши једна међународна класификација разних облика јавних предузећа. Овакву тенденцију је заступао нарочито познати енглески професор политичких наука и јавне администрације В. Ропсон (W. Robson). Међутим, класификација проф. Ропсона је прилично оптерећена административним прилажењем проблему и задржавањем на искуству Енглеске и неких других западних земаља. Али после интервенције неких делегата, а нарочито југословенског делегата др. Ј. Давича, општи закључак би био да се искуство социјалистичких земаља, а посебно искуство радничког самоуправљања у Југославији, има узети као један од многих елемената у стварању научних класификација јавних предузећа.

Међународни конфликти претстављају проблем који се у оквиру УНЕСКО, као и националних научних институција и кругова, већ дуге времена ставља на дневни ред. Познате су публикације УНЕСКО о тзв. „унутрашњим и међународним затегнутостима“. Иако о овом проблему нема студија вишег научног ранга, његово стављање на дневни ред је изазвало одобравање знатног дела учесника Конгреса. Опште је мишљење да је појам „међународни сукоби“ адекватнији од појма „међународне затегнутости“ који се употре-

благају у публикацијама УНЕСКО. Расправљање о овој теми се углавном свело на утврђивање појмова и покушај класификације међународних конфликта. Поједини делегати су изразили мишљење да садашњи идеолошки и политички притисак СССР, Кине и неких других земаља народне демократије према социјалистичкој Југославији претставља један значајан и нов облик међународног сукоба. Неки делегати Совјетског Савеза нису се сложили са овим мишљењима, и истицали су, у складу са званичним тумачењем своје владе, да је реч само о идеолошко-партиском спору. Овај став није наилазио на одобравање већине.

Интересне групе је тема о којој је ово Удружење расправљало на Међународној конференцији која је одржана прошле године у Питсбургу (САД). На том састанку поднети су реферати о интересним групама у Сједињеним Америчким Државама, Француској, Финској, Енглеској, Немачкој, Јапану, Шведској и Југославији. На Конгресу у Риму тражени су реферати из других земаља, укључујући ту и СССР и Пољску. Већина земаља које нису учествовале на Конференцији у Питсбургу поднела је реферате, укључујући и Пољску, али не и СССР. — И ова дискусија је остала отворена у смислу закључака од општије теориске вредности и у том смислу претставља мањи домет од конференције у Питсбургу. (Реферати и дискусија на Конференцији у Питсбургу објављени су у књизи *Интересне групе на четири континента*, издање Универзитета у Питсбургу, 1958). Међутим материјал компаративног значаја није изостао.

На крају Конгреса Савет удружења је изабрао извршни комитет који чине претседник — проф. Шапсал (Chapsal), Француска, четири потпретседника — професори Честер (Chester), Енглеска, Ђорђевић — Југославија, Вито — Италија, Чако (Chako) — Индија, и девет чланова (међу којима су претставници Пољске, САД, Енглеске, Француске, Бразилије, Немачке, Израела, Швајцарске и Финске).

Ъ.

ГОДИШЊА РАДНА КОНФЕРЕНЦИЈА МЕЂУНАРОДНОГ ИНСТИТУТА АДМИНИСТРАТИВНИХ НАУКА. — Конференција Округлог стола (*Table ronde*) Међународног института административних наука одржана је ове године у Белгији и то у Лијежу од 27 јуна до 3 јула. На састанку је било две стотине учесника који су претстављали четрдесет земаља и неколико међународних организација. Из Југославије конференцији су присуствовали: професори И. Крбек, Н. Стјепановић, Л. Вавпетич, Л. Гершковић и М. Камарић као и Е. Ферфоља и Д. Денковић.

На дневном реду конференције биле су три теме: 1) Децентрализација по службама; 2) Аутоматизација и њени проблеми у оквиру јавне управе и 3) Анкете и консултације јавне управе.

О првој теми општи реферат дао је Бриан Чепмен (*Brian Chapman*), професор Универзитета у Манчестру. По истом питању наш национални реферат дао је проф. Л. Вавпетић. Проф. Чепмен је прво истакао три узрока деволуције власти на самосталне установе истичући да су сва три узрока у вези са неуспехом примене начела *laisser-faire* у XIX веку. Прво, интегрална примена овог начела произрочвала је толике социјалне неправде да је држава била приморана да све више интервенише; друго, применом наведеног начела није постигнута ни економска ефикасност јер је држава често била чак принуђена да интервенише како би спречила пропаст извесних приватних предузећа од општег значаја као што су, на пример, она у домену саобраћаја или банака и др.; трећи узрок је у новим делатностима, на пример у области нуклеарне енергије, које у општем интересу држава потстиче а које приватни сектор не може да финансира.

С обзиром да строги интегрални централизам учвршћује монопол власти на штету појединца проф. Чепмен истиче да се намеће

потреба за изналагањем других метода управљања и за оснивањем еластичнијих установа које би истовремено биле још увек под контролом и политичким директивама централне власти. У реферату се даље истиче да се ова еволуција власти може вршити преко специјализованих самосталних установа различитих типова. Једне обезбеђују материјална добра (угаљ, електрику, гас, нуклеарну енергију и др.); друге врше јавну службу осигурања, наставе, хигијене, итд. или могу имати улогу општег управљања и надзора као што су институти за научна истраживања и план, професионалне организације, синдикати и сл. Све ове установе могу уживати већу или мању самосталност што, према проф. Чепмену, зависи од начина постављања службеника и односа између службеника и државе као и од статуса службеника односно да ли имају статус јавних службеника по специјалним службеничким прагматикама или су намештеници по општим прописима о радним односима. Ова самосталност још зависи, по њему, и од већег или мањег права владе да издаје опште директиве. Поред тога референт нарочито подвлачи да степен самосталности установа зависи и од сложеног проблема финансирања самосталних установа јер ако задаци појединих установа нису рентабилни ове се морају обратити влади да обезбеди финансиска средства, што у већој или мањој мери сужава самосталност ових установа. Постављајући низ питања за ширу дискусију проф. Чепмен је истакао да би надзор државе над установама морао бити различит тако, например, код установа као што су национални институти за планску привреду или за научна истраживања овај би надзор можда морао бити строжији него над трговачким и индустријским предузећима која обезбеђују одређена добра или врше одређене службе и услуге. Референт је још указао на проблем до које је мере целисходно преносити јавну власт на самосталне установе јер постоји опасност да такве установе злоупотребе свој монопол па се баш стога појављује и неопходна потреба за надзором државе. На крају је у реферату подвучен још и проблем учешћа чланова радног колектива установе као и њених корисника у управљању самом установом јер интереси државе не морају бити идентични са интересима одређене самосталне установе као што се и интереси државе и установе могу супротстављати интересима корисника. После овог уводног дела реферата проф. Чепмен је на основу појединих националних реферата дао преглед децентрализације по службама у двадесет и три државе. У живој дискусији по овом проблему учествовали су многи претставници а од наших проф. И. Крбек и проф. Л. Вавпетич. На крају дискусије референт је подвукао да је проблем деволюције власти веома сложен тако да се можемо питати да ли води еволуцији према административном феудализму или административном федерализму те да стога заслужује да му посвете пажњу и правници и практичари који учествују било на који начин у управљању државом.

По другој теми о аутоматизацији и њеним проблемима у јавној управи референти су истаkali проблем редукације особља код евентуалног увођења аутоматизације; проблем стручних кадрова за руковање аутоматизацијом; проблем прилагођавања организације управе у вези са новим електричним инсталацијама. У дискусији по овом питању учесници су углавном истицали негативне стране увођења аутоматизације. Тако је претставник Француске Анри Пиже (*Henry Puget*) указао на три опасности од аутоматизације управе: (1) ризик расипања новца те да стога не треба по сваку цену уводити аутоматизацију већ добро размислити кад употребити машине јер само једна машина може стајати 1,000.000 долара; (2) ризик пристрасности при отпуштању службеника после увођења аутоматизације; (3) ризик паралеле рада управе због квара апарата аутоматизације јер тада не би било више службеника који би могли заменити машине пошто изве-

сне машине замењују и више хиљада службеника. Претставник Индије С. Парамананд (*S. Paramanand*) истакла је проблем да ли ће аутоматизација утицати да људи који траже рада још теже нађу могућности да се запосле па се стога залагала да би у приватном и у државном сектору и особље радног колектива морало бити консултовано пре него што би се приступило увођењу ове аутоматизације. Напомиње да је код њих проблем како дати људима рада а не како отпустити људе из службе због евентуалне аутоматизације. У дискусији је учествовао и наш претставник проф. Н. Стјепановић који је предложио да Институт само прикупља потребну документацију у вези са аутоматизацијом управе и о томе обавештава заинтересоване националне секције и државе-чланице Института, али да не би било више целисходно да се о овом проблему дискутује на идућим састанцима пошто интересовање и потребе за аутоматизацију нису у свим земљама једнаке. Такав је био и закључак дискусије по овој теми.

Трећа тема о анкетама и консултацијама јавне управе претресана је на пленарним састанцима под председништвом претставника Југославије проф. Н. Стјепановића. Референти и учесници у дискусији истакли су значај примене консултација и анкета и указали на врсте анкета као и на облике, класификацију и одговорност саветодавних тела. У завршној речи референта подвучено је да су сви сагласни да све веће коришћење саветодавних тела у управи не претставља болест управе већ је неопходни израз техничке цивилизације и демократизације извршне власти.

Поред редовног годишњег састанка Округлог стола одржано је и редовно годишње заседање Управног већа Међународног института за административне науке на коме је поред осталог прихваћен позив Немачке делегације да се XI конгрес административних наука одржи 1959 у Немачкој.

За детаљније податке о раду Округлог стола видети извештај др. Н. Стјепановића, *Нова администрација*, 1958, бр. 4, стр. 491—498.

Д. Ђ. Д.

КОНФЕРЕНЦИЈА МЕЂУНАРОДНОГ УДРУЖЕЊА ЗА ПРАВНЕ НАУКЕ О ЗАКОНИТОСТИ У СОЦИЈАЛИСТИЧКИМ ЗЕМЉАМА. — У Варшави од 10 до 16 септембра 1958 одржана је конференција Међународног удружења за правне науке посвећена питањима законитости у социјалистичким земљама. Сличну конференцију организовало је прошле године у Чикагу исто удружење о питањима законитости у капиталистичким земљама. У Варшави, где се водила дискусија о законитости у социјалистичким земљама, реферате о теми која је била на дневном реду поднели су само учесници из социјалистичких земаља: Совјетског Савеза, Пољске, Чехословачке, Мађарске, Румуније, Бугарске, Источне Немачке и Југославије. Наши учесници на конференцији и национални референти били су професори др. Р. Лукић и др. Н. Стјепановић, који су унапред послали написане и умножене реферате о питањима „Законитост у Југославији“ и „Начело законитости и рад државне управе у Југославији“. Реферати су били разаслани или стављени на расположење учесницима Конференције пре почетка рада.

На конференцији су узели учешћа поред претставника свих социјалистичких земаља, сем Народне Републике Кине, и претставници тринаест буржоаских земаља — Велике Британије, САД, Француске, Италије, Бразилије, Западне Немачке, Турске, Данске, Белгије, Финске, Шведске, Канаде и Јапана.

После уводних реферата совјетског, пољског и румунског делегата, развила се дискусија у кругу преко сто учесника. У тој дискусији говорило је око тридесет делегата, међу њима и оба југословен-

ска. Предмет дискусије била су врло различита питања, као однос законитости и диктатуре пролетаријата, разни начини утврђивања „воље народа“, питање судске и друге контроле управе, питање права на рад, питање законитости у кривичном поступку и др. Дискусија није вођена на начин да би се продубила питања о којима се дискутовало него се више кретала у виду међусобног обавештавања социјалистичких и буржоаских правника. Дискусија је вођена у врло срдачној и колегијалној атмосфери, често врло искреној и пуној толеранције.

Домаћини — наше пољске колеге — показали су пуно такта и смисла за гостопримство, организујући разне прилике (пријеме, излете) у којима су делегати могли доћи у непосредан и неформални контакт те продужити и допунити дискусије које су вођене на формалним седницама Конференције.

Никакви формални закључци нису донесени на Конференцији, што је уосталом потпуно у складу са карактером овакве конференције.

Н. С.

ОДБРАНЕ ДИСЕРТАЦИЈА НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ У БЕОГРАДУ. — Петар Клеут, генерал-мајор ЈНА, одбранио је 18 јула т.г. своју докторску дисертацију „Партизански рат и међународно право“.

Бошко Јаковљевић, службеник Централног одбора Југословенског црвеног крста, одбранио је 23 јула т.г. своју докторску дисертацију „Женевска конвенција о заштити грађанских лица за време рата од 1949“.

РАД КАТЕДРЕ ЗА ПОЛИТИЧКЕ НАУКЕ. — У току школске 1957/58 рад Катедре за политичке науке је првенствено био посвећен питањима наставе: организовању редовног и специјалног курса и методама усавршавања извођења наставе, на првом месту раду семинара и студентских група. Поред овог редовног рада, Катедра је обављала и низ других послова.

Катедра је у више махова претресала и решавала о наставним програмима појединих предмета. Она је у вези са програмима одржавала и проширене састанке са претставницима судова, управних служби и другим правницима практичарима и коначно утврдила на основу свих мишљења дефинитивне наставне програме.

У оквиру извођења редовне наставе Катедра је и даље развијала поједине облике рада који су се показали као погодне форме за усавршавање наставе — првенствено Општи семинар и вежбе са студентским групама. Општи семинар је у протеклој школској години добио једну нову форму која је већ дала позитивне резултате. То су састанци на којима се расправљало о питањима праксе из области управног и радног права. Одржана су четири таква састанка Општег семинара којима су поред професора, асистената и студената присуствовали и докторанди, претставници врховних судова, градског народног одбора и други правници. На њима је расправљано о следећим питањима: Везаност суда у управном спору за своје раније становиште кад испитује законитост решења донетог у извршењу његове пресуде; Изношење нових чињеница у тужби и у жалби у управном спору; Нека питања из области прекршаја. Поред тога на једном састанку расправљано је о појединим случајевима из праксе. Други облик рада који је Катедра завела још пре три године а који даје све боље резултате, проверене већ и кроз анализу испитних рокова, јесте рад са студентским групама. Чланови Катедре су настојали да прошире овај рад на све предмете где је то могуће. Досада су постојале групе за уставно и управно право. Настојање чланова Катедре да се помогне студентима у припремању испита испољило се кроз још један облик рада — кроз вежбе са ванредним студентима које су одржаване пред испитне рокове а које су обухватале целокупно гра-

диво. Ове вежбе су одржаване за уставно право, управно право, увод у право и основе науке о друштву.

Докторандски курс је и у току протекле школске године редовно одржан у облику предавања и семинара и то: проф. Ђорђевић је у току првог семестра држао курс са темом „О локалној самоуправи у свету и код нас“, а у другом семестру „О основним питањима друштвеног и политичког уређења“; проф. Лукић је држао курс са темом „О односу између базе и надградње“; доцент Ђурић је држао курс са темом „О теорији о друштвеном уговору“; проф. Балтић је држао консултације из материје социјалног обезбеђења.

Катедра је нарочиту пажњу посветила питању организовања посебних течаја. Извршене су све припреме да се у идућој школској години одрже два таква курса. Један ће бити посвећен друштвеном управљању а други ће се одржавати за наставнике средњих и стручних школа који предају предмет о основама друштвеног и државног уређења.

Објављени нови уџбеници: *Уставно право Југославије* од проф. Ј. Ђорђевића, *Радно право* од проф. А. Балтића, *Управно право* од проф. Н. Стјепановића.

Чланство Катедре повећало се новим доцентима и асистентима тако да је сада бројно стање следеће: 3 редовна професора — 1 хон. редовни професор, 1 ванредни професор, 5 доцената, 1 хон. предавач и 5 асистената.

И. С.

РАД КАТЕДРЕ ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО И МЕЂУНАРОДНЕ ОДНОСЕ У ШКОЛСКОЈ ГОДИНИ 1957/59. — Катедра за међународно право и међународне односе одржала је у току протекле школске године 12 састанака посвећених разматрању наставних програма и побољшању облика рада како са студентима тако и са докторандима. Расправљало се такође о могућностима формирања посебног течаја за међународно право и међународне односе у оквиру Института за међународне студије.

Општи курс држала је доцент Смиља Аврамов а професор Милош Радојковић водио је докторандски курс. Просечан број слушалаца на општем курсу кретао се од 60—65 а на докторандском од 30—40. Доцент Аврамов водила је поред тога и стручну студентску групу која је одржала укупно 11 састанака. Чланови те групе израдили су 9 реферата од којих су два била награђена на студентским фестивалима. Просечан број присутних кретао се око 20. Докторандска група којом је руководио професор Радојковић одржала је 23 састанка. Велику помоћ у раду са докторандима указао је секретар Института Милан Марковић.

Професор Радојковић био је главни референт на Конференцији Светског удружења за међународно право, одржаној у Њујорку август а т. г., по питању „Активне и мирољубиве коезистенције“. Доцент Аврамов одржала је реферат на Другом конгресу правника Југославије, одржаном маја т. г. у Загребу, по питању „Примене међународног права у правном систему ФНРЈ“.

С обзиром на велики број студената а посебно велики број докторанада садашње стање кадрова Катедре (један професор и два доцента) није задовољавајуће. Катедра сматра да би било потребно да се одмах распише конкурс за једног до два асистента и једног научног сарадника у оквиру Института за међународне студије.

Катедра је такође разматрала начин спровођења испита и њихове резултате. Квалитет испита још увек није био задовољавајући али је број одусталих био врло мали, 10—15%. Пало је у очи да студенти не поседују довољну предспрему за студирање међународног права, што је свакако последица несистематског рада и других раз-

мака које обично студенти чине, између полагања увода у право или уставног права и међународног јавног права. Посебно треба истаћи да ни стање на усменим докторандским испитима није било задовољавајуће.

У току протекле године студенти су припремали испите из скрипата професора Радојковића. До краја октобра т.г. биће објављено друго проширено издање ових скрипата, а вероватно да краја идуће школске године изаћи ће и удбеник међународног права професора Радојковића и доцента Аврамов.

С. А.

РАД КАТЕДРЕ И ОПШТЕГ СЕМИНАРА ЗА ИСТОРИЈУ ДРЖАВЕ И ПРАВА У ШКОЛСКОЈ ГОДИНИ 1957/59. — Катедра за историју државе и права одржала је у току 1957/58 школске године 10 састанка. Њихова садржина била је различита, али обзиром на општу тенденцију и активност на унапређењу наставе, основна пажња ове Катедре оријентисана је ка разматрањима наставних програма и појединих облика наставног рада.

Катедра је пратила делатност на спровођењу наставе правно-историских предмета. Она је констатовала да се настава из предмета историје држава и права и римског права остваривала у складу са постојећим наставним планом. Предавањима је присуствовало око 700—800 слушалаца, док је у другом семестру као и ранијих година тај број опадао. Вежбе из предмета ове Катедре одржаване су редовно кроз оба семестра.

У зимском семестру, због великог броја студената, вежбе су обављане по групама. С обзиром на мали број асистената, и поред понављања вежби, ситуација није могла битно да се побољша. Вежбачке групе бројале су три до четири стотине студената. То је отежавало одржавање пуне концентрације студената, врло различитих по личним склоностима и спремности да прате извођење вежби. При крају I и II семестра, као и пред обављање колоквијума, изванредан број часова био је посвећен консултацијама. Учесће студената у дискусијама није било задовољавајуће. Томе би требало тражити разлоге с једне стране у великом броју слушалаца који је негативно деловао на дискусионую активизацију почетника. С друге стране присутни студенти махом нису били припремљени за праћење вежби.

Катедра је независно, а и у вези са радом Комисије Факултетског савета и Факултетске управе, размотрала стање броја наставног и помоћног наставног кадра. Анализа постојећег оптерећења показала је да је неопходно потребно повећати број помоћног наставног особља, првенствено за римско право. Катедра за историју државе и права размотрала је и начин спровођења испита као и њихове резултате. Запажања заснована на резултатима испита и утисцима о квалитету кандидата указују да су просечни резултати још увек веома слаби. Искуства са испита из историје државе и права и римског права готово су истоветна. Испитивање узрока незадовољавајућих испитних резултата указало је на следеће: већина студената излази на испите без довољне спреме; испити се припремају кампањски; слушаоци нису стекли у средњој школи радне навике, нити су довољно оспособљени за апстрактан начин размишљања. По мишљењу Катедре све то указује на неопходну потребу да се обезбеди сталан контакт са студентима и то првенствено путем вежби. Да би се то постигло, требало би тражити радикалнија решења како у погледу броја студената на првој години, тако и у погледу повећања броја асистената преко којих може да се обезбеди најефикаснији додир са студентима и утицај на њихов свакодневни рад.

Катедра је посебно пажњу посветила усавршавању наставних програма својих предмета. На основу раније постигнутих резултата одр-

жан је 26 марта т.г. састанак Катедре са стручњацима и јавним радницима, који је имао за циљ да провери целисходност дотадашњих мера на сажимању и уобличавању наставних програма за историју државе и права и римско право. Том приликом испољено је једнодушно мишљење да је дотадашњи рад у овој области, не само у погледу идеја већ и у погледу материјалних остварења, био исправан и користан. Позвани стручњаци нарочито су указали на чињеницу важности историје права као методолошког основа за марксистичко образовање студената права, што се према мишљењу присутних на томе састанку јасно испољило кроз обрађене програме за предмете ове Катедре.

Сходно традицији Катедра је и ове године доставила предлог тема за наградни конкурс поводом Дана Републике — 29 новембар 1958. За историју државе и права предвиђене су следеће теме: 1) Правне прилике за време шестојануарске диктатуре; 2) Прва акта власти Октобарске револуције. За римско право дата је тема: Постанак консесуалног уговора о купопродаји.

Општи семинар за историју државе и права одржао је у току школске 1957/58 године шест састанака на којима су изложени следећи радови: 1) Француска штампа о Првом српском устанку, референт др. Драг. Јанковић, ванр. проф.; 2) Неке карактеристике најстаријих кодификација, референт др. А. Вајс, ванр. проф.; 3) Нека питања из пољопривреде и својинских односа на црногорском селу у доба владике Петра I, референт Љубинка Богетић, докторанд; 4) Наша правна терминологија у турским правним споменицима, референт др. Мехмед Беговић, ред. проф.; 5) Модерне кодификације, референт др. Андрија Гамс, ванр. проф.; 6) Историски развој адвокатуре, референт др. Алберт Вајс, ванр. проф. На састанцима семинара присуствовало је око 15 до 20 слушалаца, међу којима наставници и асистенти са катедара овог Факултета, научни радници ван Факултета и изванредни студенти.

План међукатедарске сарадње у чијем је стварању и остваривању учествовала Катедра за историју државе и права, делимично је остварен. У току априла т.г. на позив Факултетске управе Правног Факултета у Београду др. Маријан Хорват, професор Правног факултета у Загребу, одржао је у оквиру редовне наставе студентима I године четири предавања из римског права.

У оквиру плана међународне сарадње на подручју правне историје био је гост Катедре др. Вацлав Ванечек, редован професор Карловог универзитета у Прагу, који је 21 маја т.г. одржао предавање по теми: „Два чешка пројекта за заштиту светског мира у XV и XVII веку (краљ Борђе Пољебрадски и Ј. А. Коменски)“.

У току школске године рађено је такође на припремању и издавању уџбеника за предмете ове Катедре. Др. Драгослав Јанковић, ванр. проф., објавио је IV прерађено издање *Историје држава и права народа Југославије — Ранофеудални период*, а у штампи се налази делимично допуњено и измењено III издање *Историје државе и права Србије у XIX веку*. Др. Алберт Вајс, ванр. проф., израдио је II део скрипата за Општу историју државе и права — феудализам. Др. Ружица Гузина, доцент, ради на припреми дела уџбеника за историју државе и права — *Државно-правна историја Србије од 1903 до 1914 године*, који ће се штампати почетком октобра т.г. Сем рада на уџбеницима, чланови ове Катедре радили су на обради појединих научних проблема из области правне историје.

М. М.